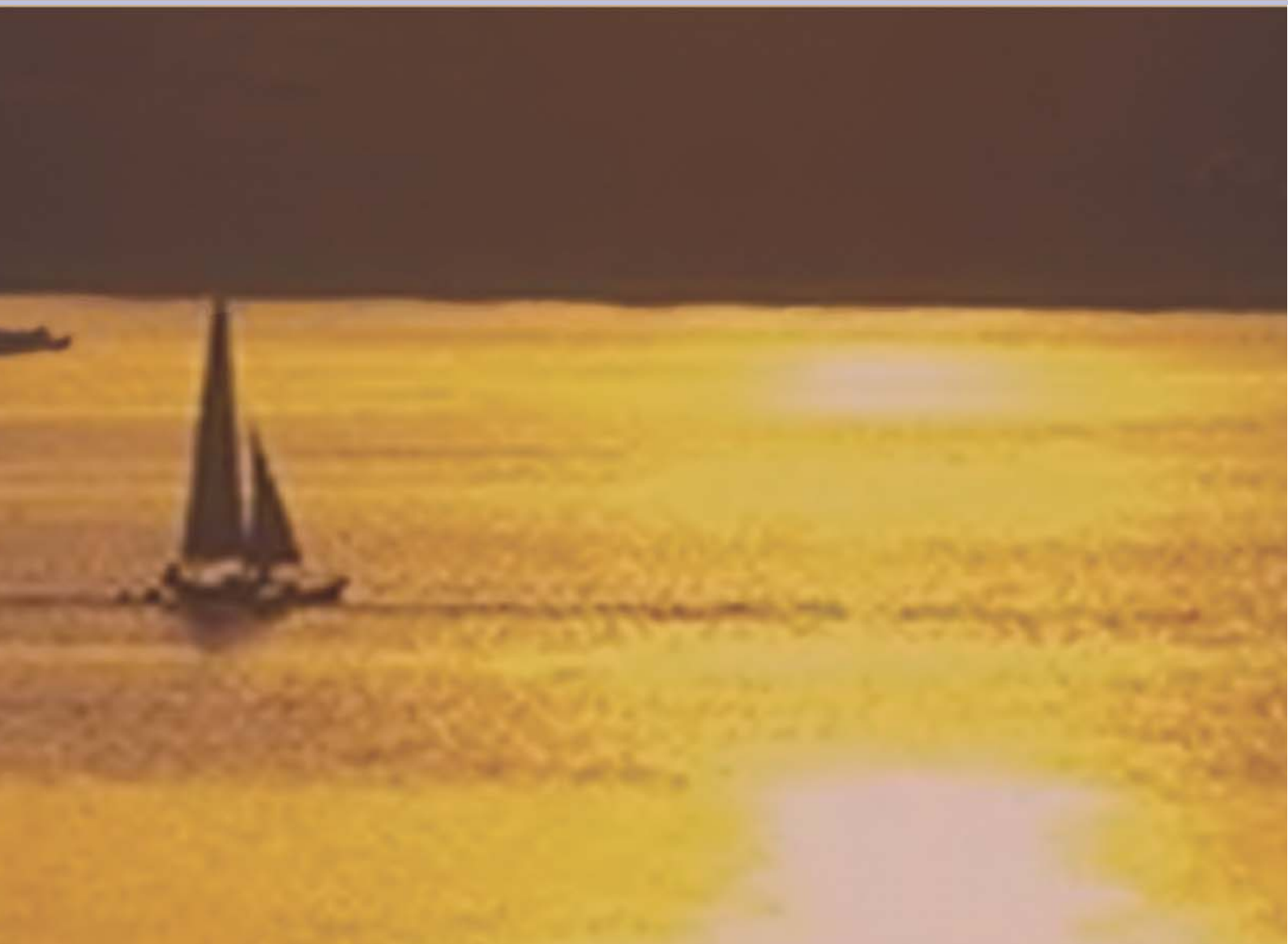

Yrittäjyyskasvatuksen linjaukset ja toimenpideohjelma

Opetusministeriön julkaisuja 2004:18

Yrittäjyyskasvatuksen linjaukset ja toimenpideohjelma

Opetusministeriön julkaisuja 2004:18

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Opetusministeriö
Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto
Meritullinkatu 10, Helsinki
PL 29, 00023 Valtioneuvosto

<http://www.minedu.fi>

<http://www.minedu.fi/julkaisut/index.fi>

Taitto: Teija Metsänperä, opetusministeriö
Yliopistopaino, Helsinki, 2004

ISBN 952-442-745-1 (nid.)

ISBN 952-442-746-X (PDF)

ISSN 1458-8110

Opetusministeriön julkaisuja 2004:18

Sisältö

Yrittäjyyskasvatuksen linjausten arvioiminen ja tarkistaminen	5
Opetusministeriön yrittäjyyskasvatuksen linjaukset	6
Undervisningsministeriets riktlinjer för fostran till entreprenörskap	10
Ministry of Education policy for entrepreneurship education	14
Yrittäjyyskasvatuksen toimenpideohjelma koulumuodoittain	18
Perusopetus ja lukio	18
Ammatillinen koulutus	20
Aikuiskoulutus	21
Ammattikorkeakoulut	22
Yliopistot ja tiede	23

Esipuhe

Kansalaisten valmiuksia ryhtyä halutessaan yrittäjiksi lisätään yrittäjyyskasvatuksen ja -koulutuksen keinoin sekä liiketoimintaosaamista vahvistamalla. Tavoitteena on lisätä yrittäjyyden houkuttelevuutta yhtenä uravaihtoehtona. Yrittäjyyden ja yritystoiminnan osaamisohjan vahvistaminen kattaa koko koulujärjestelmän.

Opetusministeriö on arvioinut ja tarkistanut aikaisemmat yrittäjyyskasvatuksen ja -koulutuksen linjaukset koulujärjestelmän eri asteiden näkökulmista osana hallituksen yrittäjyyden politiikkaohjelmaa sekä tehnyt sen pohjalta uudet linjaukset. Lisäksi opetusministeriö on laatinut konkreettisen yrittäjyyskasvatuksen ja -koulutuksen toimenpideohjelman koulumuodoittain. Opetusministeriö toivoo näiden linjausten ja toimenpideohjelman auttavan koulujärjestelmän eri toimijoita heidän työssään. Linjausten toivotaan myös edistävän yhteistyötä yrittäjyyden kannalta keskeisten tahojen kanssa yrittäjyyskasvatuksen ja -koulutuksen edelleen kehittämisessä.

Arvo Jäppinen
ylijohtaja

Opetusministeriön yrittäjyyskasvatuksen linjaukset

Lissabonin Eurooppa-neuvoston kokouksessa 23.-24.3.2000 asetettiin tavoitteeksi rakentaa unionista maailman kilpailukykyisin ja dynaamisin tietopohjainen talous, joka kykenee ylläpitämään talouskasvua, luomaan uusia ja parempia työpaikkoja ja luomaan sosiaalista yhteenkuuluvuutta. Tämä edellyttää toimenpiteitä yrittäjyyden edistämiseksi. EU:n työllisyysuuntaviivoissa on yrittäjyys nostettu yhdeksi kehittämiskohteeksi. Euroopan unionin neuvoston 14.2.2001 linjaukset määrittelevät yrittäjyyden edistämisen yhdeksi painopisteeksi koulujärjestelmässä. Euroopan unionin komission yrittäjyyden vihreä kirja julkaistiin 21.1.2003. Siinä todetaan, että koulutuksen olisi osaltaan edistettävä yrittäjyyttä luomalla oikeanlainen ajatustapa, vahvistamalla yrittäjätaitoja sekä luomalla tietoisuus yrittäjän uravaihtoehdosta.

Hallitusohjelmassa todetaan, että yrittäjyyttä edistetään koulutuksen eri asteilla, yrittäjyyden houkuttelevuutta uravaihtoehtona lisätään, pk-yri-tysten tarpeet otetaan huomioon koulutuspolitiikan hankkeissa, yrittäjyyskoulutuksessa ja neuvonnassa kiinnitetään erityistä huomiota ensimmäisiä työntekijöitä palkkaavien yrittäjien tukemiseen ja yrittäjien oppisopimuskoulutusmahdollisuuksia parannetaan.

Yrittäjyyden politiikkaohjelma koostuu viidestä osa-alueesta. Ne ovat yrittäjyyskasvatus ja yritysneu-

vonta, yritysten perustaminen, kasvu ja kansainvälistyminen, yritystoimintaan vaikuttavat verot ja maksut, alueiden yrittäjyys sekä yrityksiä koskevat säädökset ja markkinoiden toiminta.

Opetusministeriön tavoitteena on yrittäjyyden politiikkaohjelman toimenpitein lisätä kansalaisten valmiuksia ryhtyä halutessaan yrittäjiksi yrittäjyyskasvatuksen ja -koulutuksen keinoin sekä liiketoimintaosaamista vahvistamalla. Tavoitteena on lisätä yrittäjyyden houkuttelevuutta yhtenä uravaihtoehtona. Yrittäjyyden ja yritystoiminnan osaamisohjan vahvistaminen kattaa koko koulujärjestelmän. Yrittäjyyden politiikkaohjelmaa koskevat ehdotukset on sisällytetty opetusministeriön hallinnonalan toiminta- ja taloussuunnitelmaan 2005–2008; yrittäjyyskoulutus ja osaamislähtöinen yrittäjyys, yleissivistävän koulutuksen yrittäjyyden kehittämishankkeet ja opettajien täydennyskoulutus ja kehittämishankkeet.

Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 2003–2008 todetaan, että hyvinvointiyhteiskunnan palvelutason säilyttäminen edellyttää uutta yrittäjyyttä. Koko koulujärjestelmän läpäisevä yrittäjyyskasvatus ja yrittäjyydelle myönteinen asenne luovat pohjaa yrittäjyydelle. Yrittäjyyttä tuetaan vahvistamalla koulutuksen ja työelämän välistä vuorovaikutusta, parantamalla opettajien ja opinto-ohjaajien tietoja yrittäjyysdes-

tä sekä kehittämällä opetussisältöjä ja -menetelmiä kaikessa koulutuksessa.

Yrittäjyyskasvatus on käsitteenä poikkitieteellinen ja sitä on tutkittu toistaiseksi suhteellisen vähän ottaen huomioon sen yhteiskunnallinen ja kansantaloudellinen merkitys. Opetusministeriö korostaakin uuden tutkimuksen merkitystä ja tarpeellisuutta, jotta saataisiin enemmän pohjaa yrittäjämäistä toimintaa tukeville oppimisprosesseille ja pedagogialle.

Opetusministeriön toimialalla yrittäjyyskasvatuksen ja -koulutuksen tavoitteet liittyvät

1) valtakunnallisesti ja alueellisesti myönteisen yrittäjyyskulttuurin ja asenneilmapiirin kehittämiseen

2) sisäisen ja ulkoisen yrittäjyyden, uuden yritystoiminnan käynnistämiseen sekä innovaatiotoiminnan edistämiseen

3) toimivien yrittäjien ja heidän yritystensä kehittämiseen sekä sukupolvenvaihdosten tukemiseen.

Kohdan 1 ja 2 mukaiset tavoitteet koskettavat kaikkia koulujärjestelmän piirissä olevia oppilaita ja opiskelijoita. Oppilaiden ja opiskelijoiden yrittäjä-

mäisten ominaisuuksien kehittämiseksi sekä opettajien valmiuksien parantamiseksi kiinnitetään aluekehittämisen näkökulmasta huomiota;

- Sisäisen yrittäjyyden asenteeseen, missä yhdistyvät joustavuus, aloitekyky, luovuus, riskinotto- ja omatoimisuus ja toisaalta yhteistyökyky sekä vahva suoritusmotivaatio
- Yritystoiminnan ja sen vaatimusten tuntemukseen ammatinvalinnan ja jatko-opintojen näkökulmasta
- Koulutoimen ja elinkeinotoimen yhteistyön tiivistämiseen kuntatasolla
- Yksilön ja ryhmän toiminnallisuutta korostavien opetus- ja oppimismenetelmien, kuten projektityöskentelyn tukemiseen
- Koulutuksen ja työelämän sekä siihen liittyen opettajien, oppilaiden ja opiskelijoiden, yritysten, yrittäjien ja muiden asiantuntijoiden yhteistyön vahvistamiseen ja asiantuntijavaihtoon
- Tutkimustulosten hyödyntämiseen
- Naisyrittäjyyteen, maaseutuyrittäjyyteen, maahanmuuttajayrittäjyyteen

Tavoitteena on, että koulut yhteistyössä sidosryhmien kanssa kehittävät oppilaiden perustietoja yritystoiminnan merkityksestä ja mahdollisuuksista. Samalla luodaan kuvaa yrittäjyydestä. Lisätään mahdollisuuksia hankkia omakohtaista kokemusta liiketoiminnan käynnistämisestä ja harjoittamisesta. Oppilaitosten omien opettajien pätevyyttä lisätään ja toisaalta ulkopuolisten yrittäjyyden asiantuntijoiden osuutta kasvatetaan.

Kohdan 3 mukaiset tavoitteet liittyvät erityisesti ammatillisesti suuntautuneen koulutuksen (esimerkiksi oppisopimuskoulutus, yrittäjän ammatti- ja erikoisammattitutkinnot) vahvistamiseen yrittäjien ammattiosaamisen ja yritystoiminnan kehittämisessä sekä yrittäjien sukupolvenvaihdosten tukimuotona.

Opetusministeriön hallinnonalan tehtävät yrittäjyyskasvatukseen ja -koulutukseen liittyen;

- 1) Opetusministeriön hallinnonala ottaa huomioon valtakunnallisesti yrittäjyysnäkökulman toiminnan suunnittelussa, ohjauksessa ja kehittämisessä, kuten
 - koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa, budjetissa ja toiminta- ja taloussuunnitelmassa
 - perusopetuksen ja lukion valmistelussa olevien opetussuunnitelmien perusteiden osalta yrittäjyysnäkökulman varmistaa opetushallitus
 - ammatillisen peruskoulutuksen opetussuunnitelmien ja tutkintojen perusteissa
 - ammatti- ja erikoisammattitutkintojen perusteissa
- 2) Opetusministeriön hallinnonala levittää alueellisia hyviä käytänteitä valtakunnallisesti, esimerkiksi Nuori Yrittäjyys, harjoitusyritystoiminta ja yrityshautomotoiminta.
- 3) Opetusministeriö valmistelee vuosittaiseen budjettiin sisältyvän opettajien täydennyskoulutuksen määrärahan siten, että opettajien yrittäjyyskasvatus- ja koulutus on painopisteissä otettu huomioon
- 4) Yrittäjyys Hankkeiden rahoituksessa pyritään hyödyntämään ensisijaisesti sekä ESR- että EAKR-rahastojen mahdollisuudet.

Opetusministeriön toimialan yrittäjyyteen liittyvät teemat koulumuodoittain.

Perusopetus ja lukio

- yrittäjien perehdyttäminen kouluyhteistyöhön
- opettajien täydennyskoulutus
- opettajien työelämäyhteyksien vahvistaminen
- peruskoulun ja lukion työelämään tutustumisjaksojen (TET) kehittäminen siten, että myös yrittäjyysnäkökulma liittyy niihin
- opinto-ohjauksen kehittäminen niin, että yrittäjänä toimiminen ja yrittäjän ammatti nostetaan yhtenä vaihtoehtona esiin
- edellisiin liittyvän aineiston ja materiaalin tuottaminen

Ammatillinen koulutus

- työpaikkaohjaajien koulutuksen kehittäminen
- opetushenkilökunnan täydennyskoulutus
- ammatillisten opettajien työelämäyhteyksien vahvistaminen
- opinto-ohjauksen kehittäminen yrittäjyyttä ja yritystoimintaa edistäväksi
- opetussuunnitelmien kehittäminen yrittäjyyttä ja yritystoimintaa tukevaksi
- harjoitusyritystoiminta-oppimismenetelmän kehittäminen ja laajentaminen
- työssäoppimisen tukiohjelman hyödyntäminen yrittäjyyden näkökulmasta
- opiskelijoiden työssäoppimisen kehittäminen yrittäjyyden ja yritystoiminnan edistämiseksi
- vajaakuntoisten ja vammaisten työssäoppimisen ja sosiaalisten yritysten perustamisen mahdollisuuksien luominen
- yrittäjyyden ja yritystoiminnan tulevaisuuden osaamistarpeiden kartoitus ja sen edellyttämät toimenpiteet koulutustoimikuntien yhteistyönä
- liiketalouden perustutkinnon, yrittäjämerkonomi, kehittäminen monialaiseksi yrittäjävalmiuksia antavaksi koulutukseksi
- yrittäjyyttä tukevan aineiston ja materiaalin tuottaminen

Aikuiskoulutus

- opetushenkilökunnan osaaminen ja täydennyskoulutus
- ammatti- ja erikoisammattitutkintojärjestelmän ja muun ammatillisen lisäkoulutuksen kehittäminen yrittäjyysosaamisen tarpeisiin
- muut yrittäjyysosaamiseen liittyvät aikuiskoulutushankkeet
- myös aikuiskoulutuskeskuksilla yrittäjyyttä tukeva palvelutehtävä
- alueellinen yhteistyö eri toimijoiden kesken

Ammattikorkeakoulut

- opinnäytetöiden kytkeminen työelämään sekä harjoittelun kehittäminen pk-yrityksissä
- tutkimus- ja kehitystyön vahvistaminen ja suuntaaminen pk-sektorin yritystoiminnan tukemiseen
- ammattikorkeakoulujen ja alueellisten yrittäjäjärjestöjen yhteistyön vahvistaminen
- opettajien täydennyskoulutuksen tuki
- ammattikorkeakoulujen jatkotutkintokokeiluun liittyvän pk-sektorin yrittäjyyden ja liiketoimintaosaamisen koulutusohjelman kokemusten ja tulosten levittäminen
- liiketoimintaosaamisen kehittäminen korkeakoululaitoksessa -työryhmämuistion mukaiset esitykset
- yrityshautomotyyppinen toiminta

Yliopistot ja tiede

- liiketoimintaosaamisen kehittäminen
- akateemisen yrittäjyyden edistäminen
- tutkimustulosten hyödyntämisen edistäminen
- tiedepuisto/teknologiakeskus-tyyppisen yhteistyön kehittäminen
- opinnäytetöiden ja jatkokoulutusprojektien toteuttaminen yhteistyössä työelämän kanssa
- opettajankoulutuksen kehittäminen

Hankerahoitusta voidaan osoittaa edellä mainittuihin aihealueisiin. Suositeltavia ovat sellaiset hankkeet, joilla voidaan osoittaa olevan laajempaa merkitystä, joissa on mukana alueellisesti tai seudullisesti useampia yhteistyökumppaneita/toimijoita ja jotka osallistuvat myös hankkeiden rahoitukseen. Hankkeiden tulee olla selkeän määräaikaista.

Undervisnings- ministeriets riktlinjer för fostran till entreprenörskap

Europeiska rådet i Lissabon ställde på sitt möte den 23–24 mars 2000 upp målet att unionen skall bli världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomi, med möjlighet till hållbar ekonomisk tillväxt med fler och bättre arbetstillfällen och en högre grad av social sammanhållning. Detta förutsätter åtgärder som främjar entreprenörskap. I EU:s sysselsättningsstrategi har entreprenörskap och företagsamhet angetts som ett utvecklingsobjekt. Rådets riktlinjer från den 14 februari 2001 anger främjande av entreprenörskap som ett insatsområde i skolsystemet. Kommissionens grönbok om entreprenörskap publicerades den 21 januari 2003. I den konstateras att utbildningen bör bidra till att uppmuntra företagande genom att främja rätt tänkesätt, medvetenhet om karriärmöjligheter som entreprenör samt färdigheter.

I regeringsprogrammet konstateras att företagsamhet främjas på olika nivåer inom utbildningen och görs till ett mer lockande alternativ i valet av yrkesbana. Utbildningspolitiska projekt skall beakta de små och medelstora företagens behov. Entreprenörskapsutbildningen och rådgivningen till företagare skall lägga särskild vikt vid stöd för företagare som anställer sina första arbetstagare. Företagarnas möjligheter till läroavtalsutbildning

förbättras.

Regeringens politikprogram företagsamhetsprogrammet består av fem delområden, nämligen fostran i företagsamhet samt företagsrådgivning; företagsetablering, tillväxt och internationalisering; skatter och avgifter som påverkar företagsverksamheten; företagsamhet i regionerna; bestämmelser om företag samt marknadskrafter.

Undervisningsministeriets mål är att genom åtgärder inom regeringens företagsamhetsprogram öka förutsättningarna för medborgare som så önskar att bli företagare. Det sker med hjälp av fostran till företagsamhet och entreprenörskapsutbildning samt genom åtgärder för starkare affärskompetens. Syftet är att göra entreprenörskap till ett mer lockande yrkesval. Åtgärderna för att stärka kunskapsbasen för entreprenörskap och företagsverksamhet täcker hela utbildningssystemet. De förslag som gäller regeringens företagsamhetsprogram har tagits med i verksamhets- och ekonomiplanen för undervisningsministeriets verksamhetsområde 2005–2008. Förslagen gäller alltså entreprenörskapsutbildning och kunskapsbaserad företagsamhet, utvecklingsprojekt som gäller entreprenörskap och företagsamhet i den allmänbildande utbildningen samt fortbildning och utvecklingsprojekt för lärare.

Utvecklingsplanen för utbildning och forskning 2003–2008 konstaterar att det behövs ny företagsamhet för att servicenivån i välfärdssamhället skall kunna bibehållas. Fostran till företagsamhet som ett genomgående tema i hela utbildningssystemet och en positiv inställning till företagsamhet lägger grunden till entreprenörskap. I syfte att stödja entreprenörskap vidtas åtgärder för att stärka samverkan mellan utbildning och arbetsliv, förbättra kunskapen om företagsamhet bland lärare och studiehandledare samt utveckla undervisningens innehåll och undervisningsmetoderna i all utbildning.

Som begrepp är fostran i företagsamhet tvärvetenskapligt. Ämnet har hittills undersökts relativt lite med hänsyn till den samhälleliga och nationalekonomiska betydelsen. Undervisningsministeriet betonar därför vikten och nödvändigheten av ny forskning, så att lärandeprocesser och pedagogik

som stöder företagsverksamhet kan ges en starkare grund.

På undervisningsministeriets ansvarsområde ansluter sig målen för fostran och utbildning i företagsamhet till åtgärder för att

1) på riksplanet och regionalt utveckla en positiv företagsamhetskultur och ett positivt attitydklimat

2) starta internt och externt entreprenörskap, ny företagsverksamhet samt främja innovationsverksamhet

3) utveckla redan verksamma företagare och deras företag samt stödja generationsskiften.

Målen enligt punkt 1 och 2 berör alla elever och studerande inom skolsystemet. I syfte att utveckla elevernas och de studerandes företagaregenskaper och förbättra lärarnas beredskap läggs ur regional utvecklingssynvinkel vikt vid

- attityden till ett internt entreprenörskap som präglas av flexibilitet, initiativkraft, kreativitet, förmåga till risktagning, självständighet och å andra sidan samarbetsförmåga samt stark arbetsmotivation
- kännedom om företagsverksamhet och dess krav med tanke på yrkesval och fortsatta studier
- målet är att skolorna tillsammans med sina intressentgrupper utvecklar elevernas baskunskaper om företagsverksamhetens betydelse och möjligheter. Samtidigt skapas en bild av entreprenörskap. Möjligheterna att skaffa egna erfarenheter av att starta och bedriva affärsverksamhet ökas. Kompetensen hos läroanstalternas egna lärare förbättras och å andra sidan ökas andelen externa entreprenörskapse experter
- tätare samarbete mellan skolväsendet och näringslivet på kommunnivå
- stöd för undervisnings- och inlärningsmetoder som betonar individuellt arbete och verksamhet i grupp, t.ex. projektarbete

- starkare samarbete mellan utbildning och näringsliv samt i anknytning till detta mellan lärare, elever och studerande, företag, företagare och andra experter samt expertutbyte
- exploatering av forskningsresultat
- entreprenörskap bland kvinnor, på landsbygden och bland invandrare

Målen enligt punkt 3 hänför sig särskilt till åtgärder för att stärka den yrkesinriktade utbildningen (t.ex. läroavtalsutbildning, yrkes- och specialyrkesexamen för företagare) dels i arbetet med att utveckla företagarnas yrkeskunnande och företagsverksamheten, dels som en stödform vid generationsskiftet.

Uppgifter på undervisningsministeriets förvaltningsområde i fråga om fostran och utbildning i entreprenörskap

- 1) förvaltningsområdet tar på riksplanet hänsyn till entreprenörskapssynvinkeln i planeringen, styrningen och utvecklingen av verksamheten, t.ex.
 - i utvecklingsplanen för utbildning och forskning, budgeten och verksamhets- och ekonomiplanen
 - i det pågående utarbetandet av grunderna för läroplanerna för den grundläggande utbildningen respektive gymnasiet, där Utbildningsstyrelsen skall säkra entreprenörskapssynvinkeln
 - i grunderna för läroplanerna och i examensgrunderna för den grundläggande yrkesutbildningen
 - i examensgrunderna för yrkes- och specialyrkesexamina
- 2) förvaltningsområdet sprider god regional praxis på riksplanet, t.ex. Ung företagsamhet, företagsverksamhet i övningssyfte och företagskuvöser
- 3) undervisningsministeriet bereder det årliga budgetanslaget för fortbildning av lärare så att entreprenörskapsfostran och -utbildning för

lärare beaktas i insatsområdena

- 4) i finansieringen av entreprenörskapsprojekt utnyttjas där det går i första hand ESF- och ERF-fondernas möjligheter.

Åtgärdsteman som ansluter sig till entreprenörskap inom de olika utbildningsformerna.

Grundläggande utbildning och gymnasiet

- introducera företagare i skolsamarbete
- fortbilda lärare
- stärka lärarnas arbetslivskontakter
- utveckla grundskolans och gymnasiets praktiska arbetslivsorientering (PRAO) så att även entreprenörskapssynvinkeln inbegrips
- utveckla studiehandledningen så, att det att vara företagare och företagaryrket lyfts fram som ett alternativ
- producera material för alla dessa åtgärder

Yrkesutbildning

- utveckla utbildningen av arbetsplatshandledare
- ordna utbildning för undervisningspersonalen
- stärka arbetslivskontakterna för yrkeslärarna
- utveckla studiehandledningen så att den främjar entreprenörskap och företagsverksamhet
- utveckla läroplanerna så att de stöder entreprenörskap och företagsverksamhet
- utveckla och bredda vningsföretagsverksamheten som inlärningsmetod
- utnyttja stödprogrammet för inläring i arbetet ur entreprenörskapssynvinkeln
- utveckla systemet med inläring i arbetet för studerande i syfte att främja entreprenörskap och företagsverksamhet
- skapa möjligheter att ordna inläring i arbetet och grunda sociala företag för studerande med funktionshinder
- i samråd med utbildningskommissionerna kartlägga framtida behov av entreprenörskapskompetens och kompetens i företagsverksamhet och vilka åtgärder det förutsätter
- utveckla grundexamen inom företagsekonomi, företagarkerkonom, till en utbildning som

ger allsidiga företagarfärdigheter

- producera material som stöder entreprenörskap

Vuxenutbildning

- beakta undervisningspersonalens kompetens och behov av fortbildning
- utveckla systemet med yrkes- och specialyrkesexamina liksom den övriga yrkesinriktade tilläggsutbildningen för behov som gäller entreprenörskapskompetens
- övriga vuxenutbildningsprojekt som ansluter sig till entreprenörskapskompetens
- även i vuxenutbildningscentrumen sörja för sådana serviceuppgifter som stöder entreprenörskap
- bedriva regionalt samarbete mellan olika aktörer

Yrkehögskolor

- koppla lärdomsproven till arbetslivet och utveckla arbetspraktiken i små och medelstora företag
- stärka forsknings- och utvecklingsarbetet och ge det en inriktning som stöder verksamhet i små och medelstora företag
- stärka samarbetet mellan yrkehögskolor och regionala företagorganisationer
- stödja fortbildningen av lärare
- sprida erfarenheter och resultat av utbildningsprogrammet för företagsamhet och affärskompetens inom sektorn små och medelstora företag, vilket ingår i försöket med påbyggnadsexamina vid yrkehögskolorna
- utveckla affärskompetensen inom högskoleväsendet – förslag enligt arbetsgruppspromemoria

- bedriva företagskuvösliknande verksamhet

Universitet och forskning

- utveckla affärskompetensen
- främja akademiskt entreprenörskap
- främja exploateringen av forskningsresultat
- utveckla samarbete kring vetenskapsparker, teknologocentrum eller liknande
- genomföra lärdomsprov och fortbildningsprojekt i samarbete med arbetslivet
- utveckla lärarutbildningen

Projektfinansiering kan anvisas ovannämnda temaområden. Sådana projekt prioriteras som kan visas ha en större betydelse och där samarbetsparterna/aktörerna kommer från ett flertal regioner eller områden och deltar i projektfinansieringen. Projektet skall vara klart tidsbundna.

Ministry of Education policy for entrepreneurship education

The Lisbon European Council in 2000 set the aim to develop the Union into the most competitive and dynamic knowledge-based economy in the world, which is capable of maintaining economic growth, generating new and better jobs and creating social coherence. This requires measures for promoting entrepreneurship. The EU Employment Guidelines set entrepreneurship as a priority. The Council determined the promotion of entrepreneurship as one priority in the education system. The European Commission's Green Paper *Entrepreneurship in Europe*, which was published in January 2003, states that education should contribute to encouraging entrepreneurship by fostering the right mindset, entrepreneurship skills and awareness of career opportunities as an entrepreneur.

According to the Finnish Government Programme, measures will be taken to promote entrepreneurship at different levels of education, to enhance the attractiveness of entrepreneurship as a career, to take account of the needs of small and medium-sized enterprises (SMEs) in education policy projects, to develop advisory services geared to entrepreneurs who hire employees and to improve business owners' opportunities for apprenticeship training.

The policy programme includes five actions, which are entrepreneurship education and guidance, the setting up of businesses, growth and internationalisation, taxes and contributions affecting business activities and the operation of the markets.

The aim of the Ministry of Education is to boost entrepreneurship education and training and entrepreneurship know-how within the programme in order to enhance the skills of those who want to set up businesses of their own. The aim is to make entrepreneurship more attractive as a career choice. Measures to strengthen the knowledge base in entrepreneurship concern the education system as a whole. The aims of the entrepreneurship policy programme have been incorporated into the Ministry's Action and Economic Plan 2005–2008 as entrepreneurship education and knowledge-based entrepreneurship, entrepreneurship projects in general education, and entrepreneurship in teachers' in-service training and development projects.

The Development Plan for Education and Research 2003–2008 notes that maintaining the level of welfare society services entails new business. Entrepreneurship education integrated into the education system and a mindset favourable to entrepreneurship create a basis for entrepreneurship. Interaction between education and the world of work will be promoted, teachers' and guidance counsellors' knowledge about entrepreneurship will be enhanced and teaching content and methods will be developed in all education and training.

As a concept, entrepreneurship education is interdisciplinary and has not been studied as widely as its social and economic significance would warrant.

This is why the Ministry of Education stresses the significance and need of new research for widening the knowledge base of learning processes and pedagogy conducive to entrepreneurial action.

In the Ministry of Education sector, the aims set for entrepreneurship education and training relate to

- 1) The creation of an entrepreneurship culture and a mindset and climate conducive to entrepreneurship;*
- 2) The promotion of internal and external entrepreneurship, the creation of new business, and innovation; and*
- 3) Support to entrepreneurs and their businesses and to generation changes in businesses.*

The first and second aims concern all pupils and students in the education system. With a view to developing their entrepreneurial qualities, attention will be paid in regional development to

- An outlook of internal entrepreneurship combining flexibility, initiative, creativity and independent action with cooperation skills and strong motivation;
- Knowledge about entrepreneurship and its

demands in careers counselling and in further education and training;

The aim is that schools, together with other stakeholders, raise pupils' awareness of the significance and potential of entrepreneurship. At the same time, measures are taken to enable students to get hands-on experience of setting up and running a business, to enhance teachers' competence and to promote external experts' contribution to teaching.

- Closer cooperation between the local educational administration and local business and industry;
- Support to teaching and learning methods which stress individual and group action, such as project work;
- Closer cooperation between education and the world of work and, connected with it, cooperation between teachers, pupils and students, businesses, entrepreneurs and other experts, as well as expert exchanges;
- The utilisation of research findings; and
- Women's entrepreneurship, rural entrepreneurship and immigrants' entrepreneurship.

The third aim concerns especially the development of vocationally and professionally oriented education (such as apprenticeship training; further and specialist qualifications for entrepreneurs) with a view to enhancing entrepreneurs' professional skills and business development and supporting generation changes in businesses.

The role of the Ministry of Education sector in entrepreneurship education and training:

- 1) The Ministry of Education sector takes account of entrepreneurship in planning, steering and developing activities, for instance in the Development Plan for Education and Research, in the education budget and in the Action and Economic Plan.
 - The National Board of Education is responsible for including entrepreneurship in

the basic and upper secondary education core curricula,

- in the curricula and qualification requirements of initial vocational education and training, and
 - in the requirements of further and specialist qualifications.
- 2) The Ministry of Education sector disseminates such regional best practices nationally as Young Entrepreneurship, practice firms and business incubators.
 - 3) In planning the resources for teachers' continuing education included in the annual budget, the Ministry of Education makes teachers' entrepreneurship education and training as one of the priorities.
 - 4) The funding of entrepreneurship projects is primarily based on ESF and ERDF co-financing.

Entrepreneurship themes in education in the Ministry of Education sector:

Basic and upper secondary general education

- Acquainting entrepreneurs with school cooperation,
- Including entrepreneurship in teachers' in-service training,
- Strengthening teachers' contacts with the world of work,
- Developing work immersion periods to include entrepreneurship,
- Developing guidance counselling to include entrepreneurship as one career option, and
- Producing material relating to these.

Vocational education and training

- Developing training for on-the-job instructors,
- Developing teachers' in-service training,
- Strengthening vocational teachers' links with the world of work,
- Developing guidance counselling to promote entrepreneurship and business activities,
- Developing curricula to support entrepreneurship

and business activities,

- Developing and increasing the use of practice firms as a teaching method,
- Using the support programme for work-based learning to promote entrepreneurship,
- Developing on-the-job learning to promote entrepreneurship and business,
- Creating prerequisites for the disabled to learn on the job and to set up businesses,
- Anticipating needs for entrepreneurial knowledge in order to enable the education and training committees to take appropriate joint action,
- Developing the Vocational Qualification in Business and Administration into a programme providing versatile entrepreneurial knowledge and skills, and
- Producing material in support of entrepreneurship.

Adult education and training

- Ensuring teachers' knowledge and competencies,
- Developing further and specialist qualifications and other further vocational training in response to entrepreneurs' needs,
- Undertaking other adult education projects relating to entrepreneurship,
- Assigning the adult education and training centres tasks relating to entrepreneurship, and
- Promoting regional cooperation between different partners.

Polytechnics

- Linking final projects with the world of work and developing placement in SMEs,
- Strengthening R&D and targeting it to support the SME sector,
- Strengthening cooperation between polytechnics and regional entrepreneur organisations,
- Supporting teachers' in-service training,

- Disseminating experiences and results gained from piloting the postgraduate polytechnic degrees in the degree programme on entrepreneurship,
- Implementing the proposals put forward by the committee on the development of business know-how in higher education, and
- Promoting business incubator activities.

Universities and research

- Developing business know-how,
- Promoting academic entrepreneurship,
- Promoting the utilisation of research findings,
- Developing cooperation in the form of science parks and technology centres,
- Promoting students' cooperation with the world of work in writing theses and in postgraduate projects, and
- Developing teacher training.

Project funding is available for these theme areas. Preference is given to projects which can be shown to have larger relevance and which involve several regional or local partners who also contribute to the financing of the projects. The projects must have clearly defined timetables.

Yrittäjyyskasvatuksen toimenpideohjelma koulumuodoittain

Perusopetus ja lukio

Uudet perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet otetaan vuosiluokilla 3–9 käyttöön porrastaen vuosina 2004–2006. Lukion opetussuunnitelman perusteet otetaan käyttöön vuonna 2005. Perusteet sisältävät sekä pakollisina että valinnaisina ns. sisäiseen ja ulkoiseen yrittäjyyteen tähtääviä opintoja.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa on aihekokonaisuutena “osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys” ja nuorten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteissa on “aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys” -aihekokonaisuus. Siirryttäessä perusopetuksessa alemmilta vuosiluokilta ylemmille ja edelleen perusopetuksesta lukioon painopiste siirtyy vähitellen sisäisen yrittäjyyden puolelta yrittäjämäisten toimintatapojen ja ulkoisen yrittäjyyden puolelle.

Aikuisten perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opetussuunnitelmien perusteissa aihekokonaisuutena on “aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys”. Sen tavoitteena on kannustaa opiskelijoita osallistuviksi ja vastuuta kantaviksi kansalaisiksi niin paikallisella, valtakunnallisella, eurooppalaisella kuin globaalilla tasolla.

Perusopetuksessa aihekokonaisuudet ovat kasvatusta ja opetustyön keskeisiä painoalueita, kasvatusta ja opetusta eheyttäviä teemoja ja vastaavat ajan koulutushaasteisiin. Aihekokonaisuuksien tulee toteutua eri oppiaineissa niille luonteenomaisista näkökulmista oppilaan kehitysvaiheen edellyttämällä tavalla. Koulun opetussuunnitelmaa laadittaessa aihekokonaisuudet tulee sisällyttää yhteisiin ja valinnaisiin oppiaineisiin sekä yhteisiin tapahtumiin ja niiden tulee näkyä koulun toimintakulttuurissa. Yrittäjyys sisältyy myös perusopetuksen oppilaanohjaukseen ja työelämään tutustuttamiseen (TET). Lisäksi siitä voidaan perusopetuksessa muodostaa valinnainen aine.

Nuorten lukiokoulutuksessa yrittäjyys sisältyy oppiaineiden opetukseen, opinto-ohjaukseen ja siitä voidaan tehdä soveltavia kursseja. Aikuisten perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa yrittäjyys tulee sisällyttää oppiaineiden opetukseen, opetusmenetelmiin sekä oppilaitoksen toimintakulttuuriin vastavalla tavalla.

Lukion tuntijako antaa lukiolle myös mahdollisuuden profiloitua yrittäjyyslukioksi, jossa yrittäjyyden opintokokonaisuudelle varataan laaja kurssitarjotin.

Paikallisten ja alueellisten yrittäjyyttä edistävien toimijaverkkojen yhteistyö uusien opetussuunnitelmien perusteiden toimeenpanon tueksi on käynnistynyt Suomen Yrittäjien koordinoimana ja opetusministeriön rahoittamana.

Yhteistyön vahvistamiseen panostetaan erityisesti vuoden 2004 aikana. Se on mm. materiaalin valmistusta, opettajien ja yrittäjien sekä elinkeinoelämän yhteistyötä. Yrittäjyyden edistämiseksi mm. järjestöt ja kustantajat ovat tuottaneet materiaalia ja valmistaneet verkkosivuja.

*Teollisuuden nuoriso-ohjelma
Back stage.*

Taloudellisen Tiedotustoimiston vuoden 2004 alussa käynnistetyllä kolmivuotisella hankkeella tuetaan yrityksiä käynnistämään ja lisäämään yhteistyötään ja sitä kautta tarjoamaan nuorille mahdollisuuksia omakohtaisiin kokemuksiin teollisuuden parissa. Erityishuomio kiinnitetään työelämän tutustumisjaksojen (TET) kehittämiseen. Yrityksiä ja oppilaitoksia yhteistyön kehittämässä tukevat alueelliset yhdyshenkilöt.

Suomen Kuntaliiton Yrittäjyys ja kunnat –yrittäjyyskasvatushanke.

Hankkeen tavoitteena on kehittää, vahvistaa ja syventää koulutuksen ja työelämän välisen yhteistyön edellytyksiä sekä edistää yrittäjyyskasvatustavoitteiden ja prosessien kirjaamista paikallisiin opetussuunnitelmiin, elinkeinosuunnitelmiin ja alueiden osaamisstrategioihin. Lisäksi tavoitteena on edistää asennetason yrittäjyyttä kaikissa elämän tilanteissa sekä positiivista ja kannustavaa suhtautumista yrittäjyyteen ammatinharjoittamisen vaihtoehtona. Yrittäjyys ja kunnat -hanke 2004–2006 jatkaa Kuntaliiton koordinoiman, vuonna 2003 päättyneen pilottihankkeen yrittäjyyskasvatustyötä.

Yrittäjyyden verkkosivut.

Opetushallitus on laatinut yrittäjyyden verkkosivut (www.edu.fi), joille on koottu keskeistä aineistoa helpottamaan opettajien ja koulutuksen järjestäjien työtä yrittäjyyskasvatuksen ja yritystoiminnan opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa. Aineisto on ryhmitelty osittain eri koulutusasteiden ja koulutusmuotojen mukaan. Verkkosivujen toimintaa ja laatua seurataan ja arvioidaan.

Turun yliopiston PK-Instituutin toimesta on valmistunut tietokanta (www.entredun.com), jossa on esimerkkejä yrittäjyyden koulutusohjelmista eri maissa, koulutuksen metodeja ja käytänteitä, kirjallisuusviitteitä, käsitteiden määrittelyjä, toiminnan linjauksia ja lainsäädäntöä eri Euroopan maista.

Virtuaaliset yrittäjyysopinnot on kehitetty Opetushallituksen etälukioprojektin ja Turun kauppakorkeakoulun PK-Instituutin yhteistyönä.

Virtuaalisia yrittäjyysopintoja (1–5 kurssia) tarjotaan toiselle asteelle koko maahan sekä nuorten että aikuisopiskelijoiden opintoihin kuuluvina valinnaisina aihekokonaisuuksina tai historian ja yhteiskuntaopin opintojen osana. Turussa kehitettyä yrittäjyysopintojen virtuaalista opiskelumallia sovelletaan eri puolilla maata etälukioiden ja ammatillisen toisen asteen kaupan ja hallinnon alan yhteistyönä, jolloin yrittäjyysopinnot voidaan alueellistaa ja muokata ko. alueen elinkeinoelämälähtöisiksi.

Virtuaaliset yrittäjyysopinnot koulukohtaisen opetussuunnitelman mukaan voidaan lukea opiskelijan kurssimääriin. Koko lukiotutkinnon suorittajille virtuaaliset yrittäjyysopinnot ovat maksuttomia, opetus tapahtuu ylläpitäjän ostotoimintana; aineopiskelijoille ne ovat maksullisia.

Opetushallituksen ja Turun kauppakorkeakoulun PK-Instituutin roolina on toimia yrittäjyysopintojen kouluttajakoulutuksessa ja tukea oppilaitosten välistä yhteistyötä. Koulutukseen osallistuvat kaikista etälukioverkostoista alueelliset yrittäjyysopintojen yhdysopettajat ja heidän verkostoaan laajennetaan jatkossa niin, että yhdysopettajia on myös päivälukioista ja ammatillisista oppilaitoksista.

Ammatillinen koulutus

Ammatillisiin perustutkintoihin sisältyvät yrittäjyysopinnot.

Laissa ammatillisesta koulutuksesta määritellään ammatillisen koulutuksen tavoitteeksi antaa opiskelijoille ammattitaidon saavuttamiseksi tarpeellisia tietoja ja taitoja sekä valmiuksia itsenäiseen ammatinharjoittamiseen. Ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelman perusteissa yrittäjyys tarkoittaa sekä sisäistä että ulkoista yrittäjyyttä. Sisäinen yrittäjyys ilmenee yrittäjämäisenä, laadukkaana ja asiakaslähtöisenä toimintana ja kuluttajaosaamisena. Ulkoisen yrittäjyyden tavoitteena on oman yrityksen perustamisessa tarvittavien tietojen ja taitojen kehittyminen.

Ammatillisen koulutuksen perustutkinnoissa yrittäjyyttä voi opiskella valinnaisesti (0–4 ov) kaikissa tutkinnoissa. Keskeiset sisällöt ovat liikeidean ja tuotteen kehittäminen, yrityksen perustaminen, asiakaspalvelu ja myynti sekä yrityksen ja tuotteen markkinointi.

Tutkintokohtaisiin opetussuunnitelmiin on sisällytetty kunkin alan tarpeita vastaavasti yritystoiminnan opintokokonaisuuksia (5–10 ov). Tällaisia tutkintoja on mm. kulttuuri-, luonnonvara-, tekniikan ja liikenteen, hius-, kauneudenhoito-, markkailu-, ravitsemis- ja talous- sekä kaupan ja hallinnon aloilla. Kauneudenhoitoalalla nämä opinnot ovat pakollisia.

Opetussuunnitelmissa yritystoiminnan opintoja voidaan sisällyttää lisäksi kaikkiin perustutkintoihin aina 20 opintoviikkoon asti valinnaisina ja vapaasti valittavina opintoina. Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisesti opiskelija voi suorittaa koko perustutkinnon yrittäjyyspainotteisesti.

Yrittäjyyttä edistävien opetusmenetelmien käyttöönotto ja kehittäminen.

Ammatillisessa koulutuksessa yrittäjyyttä voidaan opettaa mm. harjoitusyritysten avulla. Harjoitusyritysopetus edistää opiskelijoiden tietämystä yritystoiminnasta ja yrittäjyydestä. Harjoitusyritysopetus on opetusmuoto, jossa yrittäjyyttä ja yritystoimin-

taa opetetaan todellisuuden mukaisessa harjoitusyritysoppimisympäristössä. Opiskelijat suunnittelevat ja perustavat ohjaajien ja työelämän asiantuntijoiden avustuksella oikealla tavalla toimivan harjoitusyrityksen, mutta ilman oikeata rahaa sekä oikeita tavara- ja palvelutoimituksia. Opiskelijat vastaavat yrityksen toiminnasta ja toimivat yrityksen eri tehtävissä.

Ammatillisessa peruskoulutuksessa useat oppilaitokset opettavat yrittäjyyttä ja yritystoimintaa opetusmenetelmillä, joihin liittyvät harjoitusyritykset ja virtuaaliset oppimisympäristöt.

Työssäoppimisen tukiohjelman toteuttaminen.

Ammatilliseen peruskoulutukseen sisältyy vähintään 20 opintoviikon mittainen työssäoppimisjakso. Työssäoppimisen vakiinnuttamiseksi ja kehittämiseksi toteutetaan työssäoppimisen tukiohjelmaa. Tukiohjelman avulla koulutetaan työssäoppimiseen osallistuvia opettajia ja yrityksissä toimivia työpaikkaohjaajia. Opettajien työelämäntuntemusta parannetaan oppilaitoksen ulkopuolisten työelämäjaksojen kautta.

Tukiohjelman kautta koulutetaan vuoteen 2006 mennessä 20 000 työpaikkaohjaajaa ja 10 000 opettajaa. Elokuuhun 2003 mennessä oli työpaikkaohjaajia koulutettu noin 6 800. Työpaikkaohjaakoulutuksessa koulutetaan 2003–2006 noin 4 000 ja vuosina 2007–2008 noin 2000 työpaikkaohjaajaa vuodessa.

Oppisopimuskoulutuksen vahvistaminen yrittäjien koulutusmuotona ja yrittäjien sukupolvenvaihdojen tukimuotona.

Yrittäjyyden tukemisessa voidaan hyödyntää sekä tavallista oppisopimuskoulutusta että yrittäjän oppisopimuskoulutusta. Yrittäjän oppisopimuskoulutus on oppisopimuskoulutuksen erityinen muoto, joka tuli mahdolliseksi vuoden 1999 alusta lukien. Se on laajentanut yrittäjien mahdollisuuksia toisen asteen ammatillisen koulutuksen hankkimiseen

oman yritystoiminnan ohessa. Yrittäjän oppisopimuskoulutuksella voidaan suorittaa kaikkia ammatillisia tutkintoja, mutta suosituimpia tutkintoja ovat olleet yrittäjän yritysosaamista vahvistavat ammatti- ja erikoisammattitutkinnot.

Yrittäjien oppisopimuskoulutukseen kohdistuvaan kysyntään vastaamiseksi korotetaan oppisopimusmuotoisen ammatillisen lisäkoulutuksen vuotuista oppisopimuspaikkojen enimmäismäärää opetusministeriön 2004–2007 toiminta- ja taloussuunnitelmassa esitetyn suunnitelman mukaisesti ja kohdentamalla osa paikoista yrittäjien oppisopimuskoulutukseen.

Oppisopimuskoulutusta ja sen toimintakäytäntöjä kehitetään yrittäjien sukupolvenvaihdoksen tukimuotona tavoite 3 -ohjelman (esr) puitteissa. Oppisopimuskoulutus eri muodoissaan (tavallinen oppisopimuskoulutus ja yrittäjien oppisopimuskoulutus) soveltuu yhdeksi yrittäjien sukupolvenvaihdoksen tukimuodoksi. Oppisopimuskoulutusta voidaan käyttää esimerkiksi ennen yritystoiminnan siirtämistä uuden yrittäjän ammatillisen osaamisen kehittämiseen luovuttavan yrittäjän yrityksessä. Yritystoiminnan siirtämisen jälkeen uuden yrittäjän osaamista voidaan kehittää esimerkiksi yrittäjän oppisopimuskoulutuksella.

Opetushallituksen virtuaalikouluhankkeet.

Ammatillisen koulutuksen virtuaalikouluhankkeissa on meneillään 12 projektia, joissa kehitetään yritystoiminnan opiskeluun soveltuvaa vuorovaikutteista verkko-opetusta. Opintoja on tarjolla tällä hetkellä lähes 90 opintoviikkoa ja suunnitteilla on yli 90 opintoviikkoa. Virtuaalikouluaineisto on osoitteessa www.edu.fi.

Aikuiskoulutus

Yrittäjyys aikuisten näyttötutkinnoissa.

Kaikkiin ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin liitetään sisäisen yrittäjyyden ammattitaitovaati-

mukset. Yrittäjyysosan ammattitaitovaatimukset liitetään kaikkiin uusiin ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin pakollisina, vaihtoehtoisina tai vapaasti valittavina ammattitaitovaatimuksina ja olemassa oleviin tutkinnon perusteisiin siinä tahdissa kuin tutkintojen perusteet uudistetaan.

Yrittäjien ja yrittäjiksi aikovien tarpeisiin ammattitutkintorakenteesta löytyvät yrittäjän ammattitutkinto ja erikoisammattitutkinto.

Yrittäjän ammattitutkinto on kohdennettu yritystoimintaa käynnistävälle henkilölle tai muutaman vuoden yrittäjänä toimineille, joilla on jo oman alansa ammattitaito. Tutkinnossa määritellään ne ammattitaitovaatimukset, joita yritystoiminnan käynnistämiseksi ja toiminnan alkutaipaleella tarvitaan.

Yrittäjän erikoisammattitutkinto on tarkoitettu jo useampia vuosia yrittäjänä toimineille. Erikoisammattitutkinnossa yrittäjältä vaadittava ammattitaito kohdistuu yrityksen toiminnan suunnitelmallisen kehittämisen hallintaan. Yrittäjän ammattitutkinnon ja erikoisammattitutkinnon perusteet on vahvistettu vuonna 2001. Vuonna 2003 tutkintoja suoritettiin yhteensä noin 500 kpl. Tutkintojen suoritukset myöntää ja tutkintojen laatua valvovat yksi valtakunnallinen suomenkielinen ja yksi ruotsinkielinen tutkintotoimikunta. Aikuiskoulutukseen, ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin liittyvään valinnaiseen yrittäjyysosaan ja yrittäjän ammattitutkintoon on kehitetty virtuaalikoulut yhteistyössä noin 10 aikuiskoulutuskeskuksen kanssa. Aikuiskoulutukseen, ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin liittyvän pakollisen, vaihtoehtoisen tai vapaasti valittavan yrittäjyysosan ja yrittäjän ammattitutkinnon verkko-opiskelua ja näyttöjen toteutusta kehitetään.

Opetustoimen henkilöstökoulutuksen yhtenä teemana vuoden 2004 budjetissa on "oppimisen perusteiden ja ainekohtaisten taitojen kehittäminen sekä yrittäjyyskasvatus". Vuodesta 2005 yrittäjyyskasvatuksen ja muiden alueiden määrärahoja esitetään kasvatettavaksi.

Opetustoimen henkilöstön ammattitaidon ylläpitämisestä ja kehittämisestä ensisijainen vastuu on henkilöstöllä itsellään (omaehtoinen koulutus) ja oppilaitosten ylläpitäjillä (henkilöstökoulutus). Valtion rahoittaman opetustoimen henkilöstökoulutuksen tehtävänä on tukea oppilaitosten uudistamista valtion talousarviossa nimetyillä koulutuspoliittisesti merkittävillä alueilla. Budjetissa osoitettu määräraha on tarkoitettu käytettäväksi opetustoimen henkilöstön ammattitaitoa ylläpitäviin ja laajentaviin koulutusohjelmiin koulutuspoliittisesti merkittävillä alueilla. Koulutukseen osallistuminen on opettajille maksutonta.

Koulutuksen kohderyhmänä ovat perusopetuksen, lukioiden, toisen asteen ammatillisen koulutuksen, aikuiskoulutuksen ja vapaan sivistystyön johto sekä muu opetuksesta vastaava henkilöstö. Lisäksi koulutukseen voi osallistua opetustoimen piiriin kuuluvan esiopetuksen henkilöstö. Perustelusti voi koulutukseen tai sen osiin osallistua myös muita opetukseen tai sen kehittämiseen läheisesti osallistuvien yhteistyötahojen edustajia.

Ammattikorkeakoulut

Ammattikorkeakoulujen yrittäjyyskysely toteutettiin opetusministeriön toimesta vuonna 2003.

Kyselyn tulokset osoittavat, että ammattikorkeakouluissa on laajasti tarjolla yrittäjyyttä tukevia opintopaketteja. Pakollisten opintojen lisäksi yrittäjyysopintoihin liittyy vaihtoehtoisia ja valinnaisia opintokokonaisuuksia. Projektiopinnot ja oppimisyhteydet ovat käytössä olevia menetelmiä yrittäjyyden tukemiseksi. Ammattikorkeakouluilla on runsaasti esihautomotoimintaa sekä useilla ammattikorkeakouluilla myös varsinaisia yrityshautomoja. Hautomojen prosessit liittyvät koulutukseen ja tutkimus- ja kehitystoimintaan. Hautomoissa on mahdollista opiskella, suorittaa harjoittelua ja laatia opinnäytetöitä. Hautomot myös mahdollistavat opiskelijalle opiskeluaikaisen yritystoiminnan käynnistämisen. Opiskeluun kytkevät työelämäprojektit mahdollistavat uusien liikeideoiden syntyminen. Yrityshautomot

ovat myös kanava tuotteistaa ja kaupallistaa innovaatiinsiirron ja tutkimus- ja kehitystyön tuloksia.

Hallinnon ja kaupan alalla jatkotutkintoja toteutetaan pk-sektorin yrittäjyyden ja liiketoimintaosaamisen koulutusohjelmassa (60 ov) yhteensä seitsemässä ammattikorkeakoulussa. Vuosina 2002–2004 koulutuksessa on yhteensä 235 aloituspaikkaa.

Ammattikorkeakoulujen jatkotutkintokokeilu käynnistyi vuonna 2002. Kokeilulaki on voimassa 31.7.2005 saakka. Pk-sektori saa koulutusohjelman avulla käyttöönsä huomattavan kehittämispotentiaalin. Kolmasosa koulutusohjelman opinnoista muodostuu työelämän kehittämistehtävästä. Kehittämishankkeista noin puolet toteutetaan pk-yrityksissä. Hankkeet ovat vaativia ja niiden toteutuksessa tarvitaan sekä projektijohtamisen että muutoksen hallinnan taitoja. Yleisesti hankkeissa kehitetään uusia tuotteita ja palveluja tai uusia järjestelmiä ja toimintatapoja. Kehittämishankkeet synnyttävät näin organisaatioihin kasvun mahdollistajia.

Ammattikorkeakoulut vahvistavat yrityshautomotoimintaansa ja edistävät hankkeillaan yrittäjien sukupolvenvaihdoksia sekä naisyrittäjyyttä.

Ammattikorkeakoulujen erityinen vastuualue on pienen ja keskisuuren yritystoiminnan tukeminen. Painopiste huomioidaan opetusministeriön myöntämässä hankerahoituksessa ammattikorkeakouluille. Hautomoyhteistyötä tehdään alueellisesti muiden yrityshautomotoimijoiden kanssa.

Yrittäjyyttä edistetään ammattikorkeakoulujen tutkimus- ja kehitystyön kautta.

Tutkimus- ja kehitystyötä vahvistetaan ja painopistettä suunnataan erityisesti alueelliseen kehittämiseen sekä pk-sektorin yritystoiminnan tukemiseen ja hyvinvointipalvelujen kehittämiseen. Työelämäyhteydet ja korkea laatu ovat keskeisiä tavoitteita ammattikorkeakoulujen tutkimus- ja kehitystyössä. Ammattikorkeakoulujen valmiutta toiminnan tulos-

ten hyödyntämisessä vahvistetaan. Uuden tiedon tuottamiseen liittyy mahdollisuus keksintöjen kaupallistamiseen ja käytännön liiketoimintaan. Ammattikorkeakoulut lisäävät yritysten kanssa tehtäviä tutkimushankkeita, joilla tähdätään yritystoiminnan laajentamiseen tai uuden liiketoiminnan synnyttämiseen.

Korkeakoulutasoista yrittäjyyttä edistetään yhdistämällä yrittäjyyttä nykyistä laajemmin ammattikorkeakouluopintoihin.

Opiskelijoille mahdollistetaan opiskeluaikainen yrittäjyys ja yrittäjyyden yhdistäminen opintoihin esim. sukupolvenvaihdoshankkeiden kautta. Projektioopintoihin, opinnäytetöihin ja harjoitteluun liitetään nykyistä enemmän yrittäjyyslementtejä. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden opinnäytetyöt kytetään työelämään sekä harjoittelua kehitetään.

Tutkinnon suorittaneita tuetaan yrittäjäksi ryhtymisessä.

Nuorten ryhtymistä yrittäjiksi tutkinnon suorittamisen jälkeen kannustetaan mahdollistamalla opiskeluaikainen yrittäjyys nykyistä laajemmin sekä tarjoamalla yrittäjyyttä harkitseville tutkinnon suorittaneille yritystoiminnan käynnistämiseen, kontaktiverkoston luomiseen, täydennyskoulutukseen ja muuhun ammattikorkeakoulun asiantuntemukseen liittyviä palveluja.

Yliopistot ja tiede

Opetusministeriö ja yliopistot jatkavat kaudella 2004-2006 liiketoimintaosaamisen valtakunnallista ohjelmaa.

Ohjelman painopiste on tutkimustoiminnan vahvistamisessa.

Yliopistojen yhteiset tavoitteet tulossopimuskaudella 2004–2006.

Yliopistojen yhteisissä tavoitteissa tulossopimuskaudella 2004-2006 todetaan, että yliopistot kehittävät yhteyksiään elinkeinoelämään tehostamalla liiketoimintaosaamistaan, innovaatiopalvelujaan sekä tutkimustulosten kaupallista hyödyntämistä. Yliopistojen mahdollisuuksia tukea yrittäjyyttä vahvistetaan.

Yliopistojen yrittäjyyskoulutuksen tilaa koskeva selvitystyö toteutetaan vuoden 2004 loppuun mennessä. Selvitystyön toteuttaa Turun kauppakorkeakoulun PK-Instituutti.

Selvityksen keskeiset tutkimuskysymykset liittyvät yrittäjyyden edistämiseen liittyviin nykyisiin tavoitteisiin ja toimintatapoihin, yrittäjyyden liittämiseen yliopistojen tutkimus- ja kehitystoimintaan, yrittäjyyskoulutukseen ja -opintoihin, yrityshautomotoiminnan periaatteisiin ja muotoihin, yliopistojen omiin t&k-toimintoihin. Tavoitteena on lisäksi selvittää, mitkä ovat yrittäjyyden edistämiseen liittyvät yhteistyökumppanit ja rahoittajataho sekä yrittäjyyden edistämiseen liittyvät tulevaisuuden kehityssuunnitelmat.

Opettajien koulutus.

Opettajien koulutuksessa perustiedot yrittäjyydestä liitetään kaikkien peruskoulutuksessa olevien koulutuksen yhteyteen.

Lisäksi yrittäjyyskasvatuksesta laaditaan 15 opintoviikon laajuinen opintokokonaisuus yliopistojen kasvatustieteellisten tiedekuntien ja niiden opettajankoulutuslaitosten käyttöön osaksi valinnaisten opintojen tarjontaa. Opintokokonaisuus laaditaan käyttämällä hyväksi vastaavista opintokokonaisuuksista jo saatuja kokemuksia. Opintokokonaisuuden laadinnassa ja levityksessä käytetään hyväksi virtuaaliyliopiston mahdollisuuksia niin, että opinnot voidaan suorittaa osittain verkko-opiskeluna.

Yliopistojen opettajankouluttajien täydennyskoulutuksen vuoden 2004 yhdeksi painopisteeksi otetaan yrittäjyyskasvatus. Täydennyskoulutusta tarjotaan opettajankoulutuslaitosten ja harjoittelukoulujen opettajankouluttajille.

Opetustoimen henkilöstökoulutuksen määrärahoja esitetään kasvatettavaksi vuodesta 2005 yrittäjäyyskasvatukseen ja muiden alueiden osalta. (otettu huomioon myös kohdassa “aikuiskasvatus”).

Yliopistot osallistuvat aktiivisesti valtakunnallisten osaamiskeskusten toimintaan sekä kehittävät tiedepuisto/teknologiakeskustyyppistä yhteistyötä.

Tiedepuisto/teknologiakeskus-tyyppinen toiminta on laajenemassa eri puolilla maata ja siihen liittyy useimmiten myös uusyritystoimintaa. Monet yliopistot ovat myös mukana yrityshautomotoiminnassa.

Yliopistot vahvistavat yhteistyötään työelämän kanssa.

Pyrkimyksenä on, että työharjoittelu, opinnäytetyöt ja jatkokoulutusprojektit voisivat tapahtua enenevästi myös yrityksissä.

Yliopistojen tulossopimuksissa 2004–2006 toteutetaan monia yrittäjyyttä ja liiketoimintaosaamista tukevia hankkeita.

Opetusministeriön julkaisuja -sarjassa vuonna 2004 ilmestyneet

- 1 Tulossuunnitelma 2004
- 2 Toiminta- ja taloussuunnitelma 2005–2008
- 3 An International Evaluation of the Finnish System of Arts Councils
- 4 Luovuskertomus – Ehdotus hallitusohjelmassa tarkoitetun luovuusstrategian tekemisen luonteesta, lähtökohdista ja toteuttamisen tavoista
- 5 Kirjastopalvelut kaikilla mausteilla – palvelutuotannon tila, tarpeet ja tulevaisuuden linjauksia
- 6 Koulutus ja tutkimus vuosina 2003–2008; Kehittämissuunnitelma
- 7 Utbildning och forskning 2003–2008: Utvecklingsplan
- 9 EU:n Nuoriso-ohjelman vaikuttavuus
- 10 Perustietoja ammattikorkeakouluista
- 11 Regional strategy for education and research up to 2013
- 12 Koulutuksen ja tutkimuksen tietoyhteiskunta-ohjelma 2004–2006
- 15 Opetusministeriön verkkopalvelu- ja verkkotoimintastrategia 2010
- 16 International Evaluation of the Academy of Finland
- 17 Koulutus, tutkimus ja työllisyys
Valtion tiede- ja teknologianeuvostolle laadittu seurantaraportti

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Julkaisumyynti:

Yliopistopaino

PL 4 (Vuorikatu 3)

00014 Helsingin Yliopisto

puhelin (09) 7010 2363

faksi (09) 7010 2374

books@yopaino.helsinki.fi

www.yliopistopaino.helsinki.fi

ISBN 952-442-745-1 (nid.)

ISBN 952-442-746-X (PDF)

ISSN 1458-8110